

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Відокремлений структурний підрозділ
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»

Циклова комісія професійної освіти

Курсова робота

з дисципліни «Організація та методика професійного навчання»
на тему «Шляхи реалізації принципу свідомості й активності на уроках
виробничого навчання у процесі професійного навчання майбутніх
кваліфікованих робітників за професією швачка»

Студентки II курсу 21ТЛС групи
Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність: 015 Професійна освіта
Спеціалізація: 015.36 Професійна
освіта (Технологія виробів легкої
промисловості)
Литус Валентини Володимирівни

Керівник: Бикова Т.Б.

Дата захисту 28.11.2024

Оцінка за національною шкалою

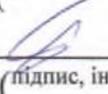
Відмінно

Бали 97 Оцінка ECTS A

Члени комісії:

 З.В. Юрків
(підпис, ініціали та прізвище)

 Н.В. Терешченко
(підпис, ініціали та прізвище)

 Т.Б. Бикова
(підпис, ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СВІДОМОСТІ Й АКТИВНОСТІ В ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ	6
1.1. Поняття свідомості та активності в навчальному процесі	6
1.2. Психолого-педагогічні основи реалізації принципу свідомості та активності	7
1.3. Трактування принципу свідомості та активності в педагогічній спадщині Яна Амоса Коменського та його значення для професійної освіти сучасності	13
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СВІДОМОСТІ Й АКТИВНОСТІ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	16
2.1. Аналіз існуючих практик та методів у виробничому навчанні	16
2.2. Методи та прийоми реалізації принципу свідомості та активності на уроках виробничого навчання	19
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Тема реалізації принципу свідомості та активності на уроках виробничого навчання при підготовці майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачка є надзвичайно актуальною в сучасному освітньому просторі. Професійне навчання, яке спрямоване на формування практичних навичок у майбутніх фахівців, потребує використання ефективних педагогічних підходів, що сприяють активному та свідомому залученню учнів у навчальний процес.

Саме принцип свідомості та активності виступає одним із фундаментальних методологічних засад у цьому контексті. Цей принцип, як відзначали провідні педагоги, такі як Г. Щукіна та М. Фіцула, був розроблений як відповідь на догматичні підходи до навчання, де учень відіграв пасивну роль. Вони закликають до свідомого й активного залучення учнів у процес навчання, що дозволяє ефективніше засвоювати знання та розвивати практичні вміння. Натомість А. Алексюк підкреслює, що знання стають дійовою силою в житті й праці лише тоді, коли вони засвоюються не механічно, а свідомо.

Актуальність цієї теми полягає в необхідності забезпечення сучасних вимог до професійної підготовки, зокрема у сфері виробничого навчання для таких професій як швачка. Ринок праці сьогодні потребує не лише кваліфікованих робітників, але й тих, хто здатен мислити творчо, адаптуватися до змін і проявляти ініціативу в робочих процесах. Тому важливо розробляти методики, що забезпечать свідоме та активне навчання. Важливо також враховувати сучасні дослідження в галузі психології та педагогіки, які доводять, що навчальний процес має спиратися на поєднання свідомих і підсвідомих процесів.

Таким чином, вивчення шляхів реалізації принципу свідомості та активності в процесі професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників є необхідним кроком до підвищення якості професійної освіти. Це дозволить підготувати фахівців, які не лише мають необхідні знання та

навички, але й здатні творчо підходити до вирішення професійних завдань, що особливо важливо для професії швачки [1].

Тема дослідження: «Шляхи реалізації принципу свідомості й активності на уроках виробничого навчання у процесі професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачка».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати значення принципу свідомості й активності в професійному навчанні, розробити методiku його реалізації на уроках виробничого навчання, а також запропонувати ефективні прийоми для підвищення якості підготовки майбутніх швачок.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан розробленості проблеми реалізації принципу свідомості й активності в сучасній педагогіці.
2. Обґрунтувати роль принципу свідомості й активності в процесі професійного навчання.
3. Розробити методiku реалізації принципів свідомості й активності на уроках виробничого навчання для майбутніх швачок.

Об'єкт дослідження: процес професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачка.

Предмет дослідження: методи та прийоми реалізації принципу свідомості й активності на уроках виробничого навчання для майбутніх швачок.

Методи дослідження: для досягнення мети дослідження та вирішення поставлених завдань використовуватимемо комплекс теоретичних та емпіричних методів.

Теоретичні методи:

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури, методичних матеріалів, нормативних документів — для вивчення різних підходів до реалізації принципів свідомості й активності, порівняння та зіставлення точок зору, розгляду теоретичних питань та визначення поняттєво-категоріального апарату дослідження.

2. Синтез — для обґрунтування методологічних основ дослідження та розробки методики реалізації принципів свідомості й активності на уроках виробничого навчання.

3. Систематизація та узагальнення — для формулювання висновків на основі аналізу зібраного матеріалу.

Емпіричні методи: обсерваційні методи (спостереження, самоспостереження, самооцінювання) — для оцінки ефективності реалізації принципу свідомості й активності на уроках виробничого навчання. Спостереження за навчальним процесом дозволить зробити висновки про результативність запропонованої методики та її відповідність сучасним вимогам ринку праці.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів:

- теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні ролі принципу свідомості та активності в професійному навчанні, а також у розробці теоретичних основ його реалізації в освітньому процесі майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачка;
- практичне значення результатів дослідження полягає в розробці методичних рекомендацій щодо впровадження принципів свідомості та активності на уроках виробничого навчання. Ці рекомендації можуть бути використані в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Розроблені завдання для вихідного контролю навчальних досягнень учнів, що здобувають професію швачки, можуть бути використанні під час педагогічної практики та впроваджені в подальшій освітній діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СВІДОМОСТІ Й АКТИВНОСТІ В ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

1.1. Поняття свідомості та активності в навчальному процесі

Принципи свідомості та активності учнів у навчальному процесі є одними з ключових засад сучасної освітньої системи. Вони забезпечують не лише ефективне засвоєння знань, але й формування особистісних якостей учнів, що є надзвичайно важливим у підготовці молоді до викликів сучасного світу. На основі аналізу складових принципу свідомості та активності, можна зробити кілька важливих висновків, які допомагають краще зрозуміти їх роль в освіті.

Принцип свідомості акцентує на тому, що учень повинен усвідомлювати мету свого навчання. Знання та розуміння цілей навчання мотивують учнів до активної роботи. Усвідомленість допомагає краще засвоювати матеріал, оскільки учні не просто механічно повторюють вивчене, а намагаються зрозуміти, як ці знання можуть бути використані в майбутньому.

Принцип активності передбачає, що учні повинні бути активно залучені до навчального процесу. Важливо, щоб вони не просто слухали вчителя, а самостійно шукали рішення, аналізували інформацію, брали участь у дискусіях і генерували нові ідеї. Зауважимо, що активність учнів може проявлятися на різних рівнях. На базовому рівні це репродуктивна активність, коли учні відтворюють знання та навички, отримані на заняттях. Вищий рівень — це продуктивна, або творча активність, коли учні не лише відтворюють знання, а й створюють нові ідеї та підходи. Це включає вирішення проблемних ситуацій, участь у дискусіях, розробку проєктів тощо. Завдання педагога — стимулювати продуктивну активність учнів через використання методів проблемного навчання, залучення до емоційно насиченого спілкування та створення умов для нестандартного мислення.

Розглянуті складові принципу свідомості та активності тісно пов'язані між собою. Свідомий підхід до навчання формує основу для активної участі учнів у навчальному процесі. Коли учні розуміють, чому і для чого вони вивчають певні теми, їхня мотивація та залученість значно зростають. Водночас активна участь сприяє кращому усвідомленню навчального матеріалу. Учні, залучені до дискусій, проектів, групових завдань і рольових ігор, стають не лише споживачами знань, але й їх творцями. Це сприяє розвитку їхніх творчих здібностей, критичного мислення та вмінню працювати в команді. Таким чином принцип свідомості та активності створює середовище, в якому учні стають активними учасниками навчального процесу і формують навички, які будуть корисні не лише в навчанні, але й у подальшому житті [3].

Особливої важливості набуває реалізація принципу свідомості та активності і у процесі професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачки. Свідомість дозволяє учням чітко розуміти мету і значення кожного етапу навчання, що сприяє відповідальному ставленню до процесу та глибокому засвоєнню знань. Активність, своєю чергою, забезпечує творчий підхід до виконання навчальних завдань, що дозволяє учням самостійно вирішувати складні виробничі завдання. Усвідомлене та активне навчання розвиває у майбутніх швачок такі якості, як самостійність, відповідальність, креативність і здатність до постійного вдосконалення своїх професійних навичок. Як наслідок процес професійного навчання сприяє формуванню професійно підготовлених спеціалістів, здатних ефективно працювати в умовах сучасного виробництва, забезпечуючи їх конкурентоспроможність на ринку праці та готовність до виконання складних і творчих завдань у своїй професії [4].

1.2. Психолого-педагогічні основи реалізації принципу свідомості та активності

Принцип свідомості та активності в навчанні – це не просто абстрактні концепції, а важливі складові, що визначають успішність освітнього процесу. У сучасному світі, де інформація швидко застаріває, а здатність адаптуватися до нових знань стає критично важливою, свідоме і активне навчання набуває особливого значення. Цей принцип передбачає глибоке усвідомлення матеріалу, активну участь учнів у навчальному процесі та розвиток їхніх навичок критичного мислення.

Щоб зрозуміти, як реалізувати цей принцип, варто детально розглянути його психолого-педагогічні основи. На самому початку варто зазначити, що справжня суть освіти полягає в глибоко усвідомлених знаннях, які учні здобувають через активну розумову діяльність. Знання, отримані поверхово або механічно, швидко забуваються. Саме тому важливо створити умови, при яких учні змогли не лише сприймати інформацію, а й осмислювати її, запитувати "чому?" і шукати відповіді на свої питання. Це сприяє розвитку їхнього критичного мислення та формуванню активної позиції в навчанні.

Для свідомого навчання учні повинні чітко розуміти цілі та завдання, які перед ними стоять. Коли вони знають, навіщо їм потрібно вивчати певний матеріал, це мотивує їх до активності. Педагог може пояснити, які навички і знання учень здобуде в процесі навчання, і які перспективи відкриються перед ним у майбутньому. Це дозволяє створити зацікавленість у навчанні і стимулює учнів до досягнення поставлених цілей.

Важливим аспектом реалізації принципу свідомості є забезпечення учнів усвідомлення процесу навчання. Учні мають не тільки знати, що їм потрібно робити, але й розуміти, чому це важливо. Наприклад, вивчаючи основи крою та шиття, учні повинні не просто запам'ятовувати технологічні процеси, а розуміти їхню суть і способи застосування в реальних умовах. Це вимагає від майстра виробничого навчання пояснень, які спонукають учнів до роздумів і аналізу. Застосування різноманітних форм пізнавальної діяльності допомагає учням глибше зануритися в навчальний матеріал. Поєднання аналізу з синтезом, індукції з дедукцією, а також застосування аналогії дозволяє їм

розглядати матеріал з різних боків. Наприклад, під час вивчення швейної технології майстер виробничого навчання може запропонувати учням провести експеримент, наприклад, створити моделі виробів, а потім обговорити отримані результати.

Розуміння термінів і понять є основою для свідомого навчання. Учням важливо знати значення слів, які вони використовують, і вміти зв'язувати нові знання з уже відомими. Наприклад, якщо учень вивчає нову тему з текстильних матеріалів, важливо, щоб він зрозумів, як вона пов'язується з попередніми знаннями.

Взаємонавчання і взаємовиховання є важливими складовими активного навчання. Коли учні взаємодіють один з одним, пояснюючи нові концепції, це може бути ефективнішим, ніж пояснення вчителя. Створення умов для колективного навчання сприяє розвитку комунікативних навичок і формує вміння працювати в команді. Це також дозволяє учням відчувати відповідальність за спільний результат.

Стимулювання учнів до навчання є ще одним важливим аспектом реалізації принципу свідомості та активності. Майстри виробничого навчання можуть створювати цікаві проекти, організовувати конкурси або заохочувати учнів до самостійного дослідження тем. Коли учні отримують задоволення від процесу навчання, це підвищує їхню мотивацію і сприяє кращому засвоєнню знань.

Логічний зв'язок між новими і вже відомими знаннями також має вирішальне значення. Учні повинні бачити, як нова інформація пов'язується з тим, що вони вже знають. Наприклад, під час вивчення основ дизайну важливо пояснити, як різні елементи одягу взаємодіють один з одним, щоб учні могли зрозуміти цю взаємозв'язок. Важливо ставити учнів у ситуації, що спонукають їх до аналізу та пояснення розбіжностей між фактичними даними та нормативними вимогами. Це сприяє розвитку критичного мислення, адже учні вчаться порівнювати і робити висновки на основі отриманих даних. Приклади також є важливими для засвоєння нових знань. Кожне правило навчання слід

ілюструвати достатньою кількістю прикладів, щоб учні розуміли, як його застосовувати в різних ситуаціях. Це робить навчальний матеріал більш наочним і зрозумілим.

Педагог не лише має знати свій предмет, але й розуміти, з якими труднощами стикаються учні. Це дозволяє йому ефективно реагувати на проблеми, які виникають у процесі навчання. Наприклад, якщо учні не розуміють певну тему, вчитель може змінити підхід до її викладу, використовуючи інші методи або приклади. Крім того, важливо навчати учнів виділяти головне з навчального матеріалу. Вони повинні вміти розуміти основні ідеї та концепції, які стоять за темою. Це дозволяє їм зосередитися на важливому і краще засвоювати матеріал.

Встановлення складних цілей є ще одним ключовим аспектом активного навчання. Важливо заохочувати учнів ставити перед собою високі, але досяжні цілі. Віра у власні сили і можливості досягти цих цілей може значно підвищити їхню мотивацію та впевненість. Крім того, в навчанні важливо спиратися на доказову базу, а не лише на авторитет. Учні повинні вміти обґрунтовувати свої знання та використовувати логіку для пояснення своїх думок. Це розвиває їхні аналітичні здібності та критичне мислення. Для того щоб кожен учень міг вільно відповідати на запитання, важливо забезпечити йому опору, наприклад, у вигляді схем, таблиць або алгоритмів. Це не лише підвищує впевненість, але й створює сприятливу атмосферу для навчання.

Прості засоби навчання також відіграють важливу роль. Майстри виробничого навчання повинні використовувати доступні й зрозумілі інструменти для викладання, не зловживаючи комп'ютерними технологіями. Це дозволяє уникнути перевантаження учнів і сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Контроль відволікаючих факторів є необхідним для успішного навчального процесу. Вчителі повинні виявляти та усувати чинники, які можуть заважати увазі учнів. Це може включати як зовнішні, так і внутрішні чинники, такі як порушення дисципліни або відволікання думок. Запитання "чому?" повинні ставитися якомога частіше, щоб спонукати учнів до роздумів

про причинно-наслідкові зв'язки. Це розвиває їхнє розуміння та допомагає формувати зв'язки між знаннями.

Нарешті, важливо, щоб учні могли застосовувати свої знання на практиці. Дійсно знати означає вміти використовувати отримані знання в реальних ситуаціях. Це підкреслює важливість практичного навчання та застосування теорії в повсякденному житті. Постійне вивчення інтересів учнів також є критично важливим.

Продовжуючи розглядати реалізацію принципу свідомості та активності в навчанні, важливо врахувати, як інтеграція цього підходу може вплинути на професійне навчання учнів. У контексті підготовки фахівців, свідоме та активне навчання забезпечує можливість для розвитку ключових компетенцій, необхідних для успішної кар'єри в обраній професії. Використання інтерактивних методів навчання. Одним із важливих аспектів є впровадження інтерактивних методів навчання. Це може включати в себе групові проекти, рольові ігри, симуляції та обговорення. Наприклад, під час вивчення професійних навичок, учні можуть працювати в командах, щоб вирішувати реальні завдання, що дозволяє їм застосовувати знання на практиці. Ці методи активізують учнів, спонукають до критичного мислення та сприяють розвитку навичок комунікації.

Принцип свідомості також підкреслює важливість розвитку самостійності учнів у процесі навчання. Майстри виробничого навчання можуть заохочувати учнів до самостійного дослідження тем, використовуючи різні ресурси, такі як наукові статті, книги, онлайн-курси та інші матеріали. Це не лише розширює їхні знання, але й розвиває навички самонавчання, які є критично важливими в сучасному світі. Чітке визначення цілей навчання є ще одним важливим аспектом реалізації принципу свідомості. Коли учні знають, чого вони прагнуть досягти, це допомагає їм залишатися мотивованими та зосередженими. Педагоги можуть працювати з учнями над формулюванням короткострокових і довгострокових цілей, що дозволяє створити відчуття

прогресу та досягнень. Цей прогрес стає більш помітним завдяки зворотному зв'язку, який є ключовим елементом у процесі навчання.

Регулярний зворотний зв'язок від майстра виробничого навчання дозволяє учням усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони. Таким чином, зворотний зв'язок не лише надає інформацію про результати, але й сприяє рефлексії — процесу осмислення власного навчального досвіду. Педагоги можуть запроваджувати методи самооцінювання та взаємного оцінювання, які, в свою чергу, допомагають учням усвідомлювати свої досягнення та шляхи для вдосконалення. Цей процес рефлексії і самооцінки безпосередньо впливає на професійну підготовку учнів.

Реалізація принципу свідомості та активності в навчанні має критичне значення, оскільки активне навчання сприяє формуванню не лише теоретичних знань, але й практичних навичок. Ці навички, у свою чергу, є критично важливими для успішної кар'єри. Учні, які мають можливість активно залучатися до навчального процесу, здатні швидше адаптуватися до змін у своїй професії та ефективніше вирішувати практичні завдання. Отже, реалізація принципу свідомості та активності в навчанні є невід'ємною частиною підготовки кваліфікованих фахівців. Вона передбачає активну участь учнів у навчальному процесі, розвиток їхніх критичних і аналітичних навичок, а також усвідомлення значення отриманих знань у їхньому майбутньому професійному житті.

Розглянувши психолого-педагогічні основи реалізації принципу свідомості й активності в професійному навчанні, ми можемо зробити кілька важливих висновків.

По-перше, свідоме навчання є основою для формування глибоких знань і навичок, які необхідні для успішної професійної діяльності. Учні, які активно залучені до навчального процесу, здатні не лише сприймати інформацію, але й осмислювати її, що сприяє їхньому розвитку як фахівців.

По-друге, реалізація принципу свідомості вимагає від педагогів не лише знання предмету, але й уміння створити умови для активного навчання.

Використання різноманітних методів, таких як групова робота, практичні завдання та інтерактивні форми навчання, дозволяє учням глибше засвоювати матеріал і сприяє розвитку критичного мислення. Це не лише підвищує ефективність навчального процесу, але й готує учнів до реальних викликів у професійній діяльності.

Крім того, важливим аспектом є усвідомлення учнями своїх цілей і завдань, що стимулює їхню мотивацію. Коли учні розуміють, як отримані знання можуть бути застосовані у їхній майбутній професії, вони стають більш зацікавленими у навчанні. Таким чином, принцип свідомості й активності відіграє ключову роль у формуванні не лише професійних, але й особистісних якостей майбутніх фахівців.

Отже, ефективна реалізація цього принципу в професійному навчанні забезпечує високий рівень підготовки учнів, їхню здатність до самостійного мислення та готовність до успішної роботи в обраній сфері [5].

1.3. Тракткування принципу свідомості та активності в педагогічній спадщині Яна Амоса Коменського та його значення для професійної освіти сучасності

Принцип свідомості та активності є одним із ключових у сучасній професійній освіті, оскільки він спрямований не лише на передачу знань, але й на формування у учнів здатності самостійно мислити, осмислювати отриману інформацію та застосовувати її на практиці. Цей підхід бере свій початок ще з часів Яна Амоса Коменського, який підкреслював, що навчання не повинно обмежуватися лише запам'ятовуванням фактів. Знання мають бути зрозумілими та практично корисними для учня, адже лише осмислена інформація може стати основою для подальшого розвитку. Він наголошував, що запам'ятовувати варто тільки те, що добре зрозуміло розумом. У сучасній освіті це здається очевидним, однак часто акцент робиться на кількість інформації, а не на її якісне засвоєння.

Такий підхід призводить до поверхневого запам'ятовування, коли учні можуть відтворити матеріал лише на короткий час, не розуміючи його суті. Важливо, щоб навчання включало не тільки пояснення фактів, але й стимулювало учнів самостійно аналізувати явища та процеси, які вони вивчають. Це сприяє не лише кращому запам'ятовуванню, але й розвитку критичного мислення.

Коменський також підкреслював, що знання мають бути орієнтованими на практику. Він вважав, що навчати розуміти явища, але не навчати при цьому їх використовувати на практиці — це помилка. Це особливо актуально для професійної освіти, де важливо, щоб учні не тільки знали теоретичні основи, але й могли застосовувати свої знання на практиці. Тому важливо використовувати методи навчання, які націлені на практичні навички, такі як практичні заняття, майстер-класи чи проєктні роботи. Коли учні стикаються з реальними завданнями, вони мають змогу застосовувати свої знання на практиці, що робить процес навчання більш осмисленим і ефективним.

Ще один важливий аспект — це активність учня у навчальному процесі. Коменський використовував метафору, яка підкреслювала важливість активної участі учня, зазначаючи, що жоден учитель не може навчити людину, якщо вона сама не докладатиме зусиль до свого розвитку. Це стосується як фізичної, так і інтелектуальної активності. Лише за наявності внутрішньої мотивації учень здатний досягти успіху в навчанні. Учителі мають створювати умови, що спонукатимуть учнів до активної роботи та самостійного вирішення завдань. Свідоме та активне навчання тісно пов'язане з послідовністю і систематичністю подачі матеріалу.

Коменський вважав, що пізнання відбувається поступово. Це означає, що навчальний процес має бути структурованим: від простого до складного. Такий підхід дозволяє учням краще засвоювати знання, будуючи їх на основі вже вивченого матеріалу. Це допомагає глибше зрозуміти предмет і використовувати знання для вирішення практичних завдань.

Таким чином, принцип свідомості та активності у навчанні сприяє не лише глибокому засвоєнню знань, але й розвитку в учнів самостійного мислення, творчих здібностей та здатності до практичного застосування отриманої інформації. Він тісно пов'язаний із принципами послідовності та систематичності, які забезпечують структурованість і логічність навчального процесу. У професійній освіті ці принципи є особливо важливими, оскільки вони допомагають готувати майбутніх фахівців до реальної роботи, формуючи у них як теоретичні знання, так і практичні навички [6].

На мою думку, усвідомлення важливості принципу свідомості та активності в професійній освіті є ключем до формування кваліфікованих, творчих та самостійних фахівців, готових до викликів сучасного світу. У процесі навчання, який виходить за межі простого запам'ятовування фактів, учні стають не лише пасивними споживачами знань, а активними творцями власного навчального досвіду. Справжня майстерність швачки, наприклад, полягає не лише в умінні виконувати технічні дії, але й у здатності осмислено підходити до кожного етапу роботи, вміло адаптуватися до нових умов та імплементувати інноваційні рішення. Систематичне навчання, яке враховує індивідуальні потреби учнів і надає можливість для творчого самовираження, формує у них впевненість у своїх силах і бажання постійно вдосконалюватися. Отже, принципи свідомості та активності не лише стимулюють учнів до активної участі в навчальному процесі, але й формують у них навички, які є незамінними для успішної кар'єри. Сьогоднішня професійна освіта повинна сприяти розвитку цих принципів, закладаючи основи для створення нового покоління фахівців, які будуть здатні не лише адаптуватися до змін, але й стати двигуном прогресу у своїх галузях [7].

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СВІДОМОСТІ Й АКТИВНОСТІ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

2.1. Аналіз існуючих практик та методів у виробничому навчанні

У сучасних умовах ринку праці підготовка висококваліфікованих робітників у професійних навчальних закладах набуває дедалі більшого значення. Спеціальність швачки, зокрема, є однією з найпопулярніших, адже вона вимагає від фахівців не тільки відмінного технічного володіння своїм ремеслом, а й уміння творчо підходити до розв'язання різноманітних виробничих завдань. Успішна підготовка таких працівників залежить від гармонійного поєднання різних методів навчання, які не лише забезпечують розвиток професійних компетентностей, а й формують активне ставлення до навчання, стимулюючи свідоме освоєння знань і вмінь. Ключовим принципом у процесі підготовки швачок є активність учнів. Це означає, що навчальний процес має бути організований таким чином, щоб учні не лише пасивно засвоювали інформацію, а й активно брали участь у її осмисленні та застосуванні на практиці [8].

Для цього потрібно використовувати як традиційні, так і сучасні інтерактивні методи навчання, які сприяють розвитку самостійності та творчого мислення.

Традиційні методи навчання, які мають глибоке коріння в професійній підготовці, все ще широко застосовуються в освітніх закладах для формування базових професійних навичок. Їхня основна особливість полягає у фронтальному викладанні, коли учні отримують знання через пояснення та демонстрацію дій з боку майстра. Пояснення технологічних процесів, правил безпеки та особливостей використання обладнання дозволяє учням усвідомити, чого від них очікують на практиці. Наприклад, майстер може детально розповісти про техніку безпеки під час роботи з швейною машиною, пояснюючи, як уникнути травм. Після теоретичного викладу настає етап

демонстрації, під час якого майстер наочно показує, як виконуються конкретні операції, такі як обробка швів або налаштування швейної машини. У цьому випадку, майстер може показати, як правильно виконувати строчку на оверлоковій машині, акцентуючи увагу на налаштуванні ниток і швидкості шиття. Учні спостерігають за роботою майстра, а потім переходять до репродуктивного методу, де намагаються повторити дії викладача. Цей підхід дозволяє закріпити отримані знання шляхом багаторазового повторення. Наприклад, після демонстрації, учні можуть практикуватися у виконанні простих строчок на тканині, намагаючись досягти максимальної точності в повторенні дій майстра. Проте традиційні методи мають свої недоліки: вони часто обмежують розвиток творчих здібностей учнів та їхнє самостійне мислення.

На противагу цьому, сучасні методи навчання прагнуть подолати ці обмеження, акцентуючи увагу на активній участі учнів у навчальному процесі. Сучасні підходи стимулюють ініціативу, творчість і самостійність, відкриваючи нові можливості для розвитку учнів.

Серед сучасних методів варто виділити проектний підхід. Учні працюють над створенням конкретного виробу від початку до кінця, що дозволяє їм застосовувати отримані знання на практиці та розвивати відповідальність за результат своєї роботи. Наприклад, учні можуть створити свою колекцію одягу, від розробки дизайну до пошиття готових виробів. Це також сприяє виявленню творчих здібностей учнів, адже вони повинні розробляти власні рішення й враховувати численні деталі процесу.

Іншим важливим сучасним методом є використання кейсів. У цьому випадку учні отримують змодельовану виробничу ситуацію, яку потрібно вирішити. Наприклад, їм можуть запропонувати знайти оптимальне рішення для пошиття одягу з нових тканин, які вимагають специфічних швів. Це завдання сприяє розвитку критичного мислення та здатності шукати альтернативні рішення.

Рольові ігри також займають важливе місце в сучасному навчанні. У цих ситуаціях учні виконують різні професійні ролі, наприклад, майстра,

технолога або дизайнера, що дає їм можливість глибше розуміти виробничий процес і співпрацювати в команді. Наприклад, у рольовій грі учні можуть розподілити обов'язки, де один займається дизайном, а інший — технологічними аспектами виробництва. Це не лише поліпшує технічні навички, але й розвиває комунікативні здібності учнів.

Важливим аспектом є також інтерактивні технології, які поступово інтегруються в навчальний процес. Використання спеціальних програм, відеоуроків або симуляторів швейних операцій робить навчання більш динамічним і цікавим. Наприклад, учні можуть використовувати симулятори, щоб практикуватися у виконанні складних швів без використання матеріалів, що підвищує їхню мотивацію та дозволяє уникати витрат на тканину.

Успішне застосування як традиційних, так і сучасних методів навчання значною мірою залежить від майстра виробничого навчання. Його роль полягає не лише в передачі знань, а й у стимулюванні учнів до самостійного мислення та творчого підходу. Майстер повинен уміти адаптувати навчальний процес до потреб кожного учня, забезпечуючи підтримку та мотивацію на всіх етапах навчання.

Оцінювання результатів навчання є ще одним важливим етапом у підготовці швачок. Система оцінювання має враховувати не лише технічні навички, а й рівень самостійності, активності та творчості учнів. Поточне оцінювання проводиться на кожному етапі навчання, наприклад, шляхом перевірки практичних завдань, виконаних учнями на уроці. Проміжне оцінювання, наприклад, у формі тестів або контрольних робіт, дозволяє оцінити теоретичні знання, які є основою для успішної практичної роботи. Підсумкове оцінювання покликане оцінити комплексний підхід до вирішення виробничих завдань, коли учні захищають свої проекти або демонструють виконані вироби, наприклад, свою колекцію одягу.

Порівняльний аналіз традиційних і сучасних методів навчання вказує на те, що кожен підхід має свої переваги та обмеження. Традиційні методи забезпечують високу технічну підготовку завдяки повторенню, проте можуть

не стимулювати розвиток креативності. Сучасні методи, навпаки, сприяють розвитку творчого мислення, але вимагають більше часу та ресурсів.

Отже, аналіз існуючих методів виробничого навчання на уроках підготовки швачок показує, що поєднання традиційних та сучасних підходів є необхідним для ефективного формування професійних компетентностей у майбутніх кваліфікованих робітників. Традиційні методи формують базові навички, в той час як сучасні підходи розвивають творчість і здатність до вирішення складних завдань. Роль майстра виробничого навчання є ключовою, оскільки він стає не лише джерелом знань, а й наставником, що допомагає учням стати активними учасниками свого навчання [9].

2.2. Методи та прийоми реалізації принципу свідомості та активності на уроках виробничого навчання

Сучасна освітня система вимагає від педагогів застосування різноманітних методів та прийомів, які сприяють активному навчанню учнів. Це особливо важливо в контексті виробничого навчання, де формуються практичні навички, що стають основою професійної діяльності. Принцип свідомості та активності є ключовим у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників, зокрема, швачок, оскільки він стимулює не лише пізнавальну діяльність, а й розвиток креативності та критичного мислення.

Першим кроком до реалізації принципу активності є використання словесних методів, таких як бесіда та пояснення. Ці методи дозволяють майстру виробничого навчання активно залучати учнів до процесу навчання. Наприклад, під час бесіди щодо сучасних технологій швейного виробництва майстер може запитати учнів про їхній досвід використання різних інструментів. Учні, висловлюючи свої думки, не лише навчаються, але й відчувають себе важливими учасниками обговорення, що формує їхню активність та свідомість [10].

Демонстрації, ілюстрації та відеоматеріали можуть значно підвищити зацікавленість учнів. Наприклад, на уроці демонструють процес виготовлення

сукні на манекені, що дозволяє учням побачити всі етапи в реальному часі. Ця візуалізація сприяє кращому запам'ятовуванню інформації та розумінню складних технологічних процесів. Не менш важливими є наочні посібники, такі як моделі, зразки тканин або інструментів. Наприклад, майстер може представити різні види тканин, пояснюючи їхні властивості і призначення, що допомагає учням усвідомити, який матеріал краще використовувати для певного виробу [11].

Практичні методи є основою виробничого навчання, оскільки вони забезпечують учнів реальним досвідом, що дозволяє формувати професійні навички та впевненість у власних силах. Ці методи безпосередньо пов'язані з виконанням практичних завдань, які стають фундаментом для подальшої професійної діяльності майбутніх кваліфікованих робітників. Одним із найефективніших практичних методів є робота над проектами. Це форма навчальної діяльності, яка дозволяє учням поєднувати теорію з практикою, а також застосовувати творчий підхід. Наприклад, проект із виготовлення одягу вимагає від учнів глибоких знань про швейну справу, розуміння технологічних процесів та здатності до прийняття рішень на кожному етапі роботи. Реалізація проекту розвиває не лише професійні навички, але й уміння комунікувати та співпрацювати з іншими учасниками процесу.

Проектна діяльність є також важливим інструментом для розвитку критичного мислення. Учні стикаються з реальними проблемами, які потребують аналізу, планування та розробки оптимальних рішень. Наприклад, під час обговорення вибору матеріалів або конструкції одягу, учні можуть зіткнутися з обмеженнями ресурсів або технологічними вимогами, що спонукає їх до пошуку альтернативних підходів [11].

Індивідуальні завдання відіграють важливу роль у формуванні професійної самостійності учнів. Вони дозволяють учням зосередитися на конкретних аспектах професійної діяльності та глибше опрацювати певні теми. Наприклад, учні можуть отримати завдання розробити власний ескіз для колекції одягу. Це завдання вимагає від них не лише технічних знань, але й

креативного підходу, здатності до аналізу сучасних модних тенденцій та вміння приймати обґрунтовані рішення. Такий індивідуальний підхід стимулює учнів до саморозвитку та глибшого осмислення своєї майбутньої професії. Крім того, індивідуальні завдання дозволяють майстру виробничого навчання оцінити рівень підготовки кожного учня окремо, а також надати рекомендації для покращення певних навичок [13].

Методи активного навчання, такі як мозкова атака, синектика та метод «зигзаг», ефективно сприяють розвитку креативності й ініціативності учнів, створюючи простір для вільного обміну ідеями та їхнього подальшого опрацювання. Наприклад, під час мозкової атаки учні можуть пропонувати різноманітні ідеї для створення нових моделей одягу без критики та обмежень. Цей процес дозволяє їм відчувати себе частиною творчого процесу, підвищує їхню активність і мотивацію до участі у навчанні.

Синектика як метод сприяє пошуку нестандартних рішень за допомогою порівнянь і аналогій. Використовуючи цей метод, учні можуть, наприклад, шукати натхнення в природі, архітектурі чи інших сферах, щоб створювати унікальні дизайни одягу. Це дозволяє їм поєднувати різні дисципліни і розширювати своє бачення моди [17].

Метод «зигзаг», або «навчання в команді», передбачає роботу в малих групах, де кожен учасник відповідає за певну частину завдання. Після індивідуальної роботи учні об'єднують свої зусилля для досягнення спільної мети. Наприклад, одна група може розробляти ескізи, інша відповідати за вибір матеріалів, а третя – за технологічні рішення. Такий підхід не лише стимулює креативність, але й розвиває навички командної роботи та відповідальність за спільний результат [18]. Загалом, ці методи створюють умови для активної участі учнів у навчальному процесі, сприяючи розвитку їхньої креативності та ініціативності.

Метод рольових ігор є одним із найефективніших у виробничому навчанні, оскільки дозволяє учням зануритися в реальні виробничі ситуації, виконуючи різні ролі, такі як майстер, технолог, дизайнер або контролер

якості. Ця форма навчання не лише забезпечує глибоке розуміння виробничих процесів, але й сприяє розвитку необхідних для професійної діяльності навичок. Водночас ігрові методи в цілому відіграють важливу роль у навчальному процесі, оскільки створюють дружню атмосферу та стимулюють активну участь учнів. Підготовка до рольової гри, як важливий етап цього процесу, включає ретельне опрацювання сценарію, де кожен учень отримує свою роль і завдання. Наприклад, у процесі моделювання виробничої ситуації учні можуть зображати дизайнерів, швачок і клієнтів, що дозволяє їм зануритися в світ професійної діяльності. Це не лише допомагає учням оволодіти професійними навичками, а й розвиває комунікативні здібності, які є важливими для ефективної роботи в команді. Під час проведення гри учні активно виконують свої ролі, демонструючи професійні компетенції. Зокрема, майстер керує виробничим процесом, технолог обирає матеріали і стежить за дотриманням технологічних вимог, а дизайнер пропонує креативні рішення для розробки нових моделей одягу. Водночас елементи змагання, такі як конкурси у швидкості виготовлення виробу, можуть додатково мотивувати учнів досягати високих результатів. Після завершення гри дуже важливо провести детальний аналіз, обговоривши з учнями всі етапи процесу. Це допомагає виявити не лише сильні сторони учнів, але й моменти, які потребують покращення, що сприяє вдосконаленню як професійних, так і соціальних компетенцій. Таким чином, рольові ігри поєднують у собі як теоретичні, так і практичні аспекти навчання. Вони сприяють розвитку професійних навичок, таких як розуміння різних функцій у виробничому процесі, і водночас формують навички міжособистісної взаємодії та роботи в команді, що є важливими для успішної професійної діяльності майбутніх кваліфікованих робітників [19].

Важливою складовою практичного навчання є робота в групах. Групова робота є невід'ємною складовою активного навчання, спрямованого на розвиток командної взаємодії. Працюючи в групах, учні не лише взаємодіють між собою, але й вчаться розподіляти обов'язки, відповідально ставитися до

кожної ролі та орієнтуватися на загальний результат. Наприклад, під час розробки колекції одягу кожен член команди може взяти на себе певну частину роботи – дизайн, вибір тканин або технологічну обробку, що стимулює їх до співпраці й одночасно підвищує відповідальність за кінцевий результат. Це ідеальний спосіб навчити їх співпрацювати та вирішувати виробничі проблеми колективно, як це відбувається в реальних умовах виробництва.

Завершальним етапом практичного навчання є аналіз виконаної роботи. Учні повинні не лише виконати завдання, але й проаналізувати його результати, виявивши свої сильні сторони та слабкі місця. Це дає змогу глибше зрозуміти, що вдалося зробити добре, а що потребує додаткового опрацювання. Такий аналіз розвиває критичне мислення та відповідальність за свою роботу. Наприклад, після завершення проекту з виготовлення одягу учні можуть обговорити, наскільки вдало було обрано матеріали, чи були дотримані технологічні вимоги і чи задоволені вони кінцевим результатом. Така рефлексія допомагає краще засвоїти матеріал і вдосконалити свої професійні навички [14].

У сучасних умовах важливо також інтегрувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у процес виробничого навчання. ІКТ можуть використовуватися для створення віртуальних симуляцій, які дозволяють учням моделювати виробничі процеси без необхідності фізично бути в навчальній майстерні. Це особливо корисно в умовах дистанційного або змішаного навчання. Використання таких технологій дозволяє учням експериментувати з різними методами роботи, не боячись зробити помилку, та глибше усвідомити складні технологічні процеси.

Таким чином, практичні методи виробничого навчання забезпечують учнів не лише необхідними професійними знаннями, але й розвивають важливі соціальні та комунікативні навички. Ці методи дозволяють учням зануритися в реальні виробничі ситуації, стимулюючи їх до активної участі в навчальному процесі та усвідомлення своєї ролі в команді [15].

Серед різноманітних прийомів реалізації принципу свідомості та активності, важливу роль відіграють проблемні ситуації, які змушують учнів стикатися з викликами, що потребують нестандартних і креативних рішень. Наприклад, в умовах навчального процесу вчитель може створити таку ситуацію, де учні повинні знайти вихід із певної труднощі, пов'язаної із замовленням на пошиття складного виробу. Такий підхід не тільки розвиває критичне мислення, але й формує здатність до самостійного вирішення проблем. У реальному житті кваліфікований робітник часто зустрічається з нетиповими задачами, і навчання в подібному форматі готує учнів до цих викликів [16].

Не менш значущим прийомом є дискусії, які стимулюють учнів до обміну думками, аналізу різних підходів та формування власної позиції. Організація обговорень дозволяє глибше осмислити матеріал, пов'язаний з професійною діяльністю. Наприклад, дискусія на тему впливу модних тенденцій на сучасне суспільство дає можливість учням не тільки висловити власну думку, але й навчитися аргументувати свої ідеї, що розвиває навички критичного мислення. Участь у таких обговореннях також допомагає учням відчутти себе частиною професійного співтовариства, де кожен погляд і досвід є важливими.

Таким чином, комбінація цих прийомів – від проблемних ситуацій до індивідуальних завдань та використання ІКТ – забезпечує всебічний розвиток учнів, формуючи в них не тільки професійні навички, але й критичне мислення, креативність і здатність до самостійної діяльності.

Для ефективною реалізації принципу свідомості та активності в навчанні важливо створити відповідні умови, що стануть основою для успішного засвоєння матеріалу. По-перше, роль учителя полягає не лише в передачі знань, а й у створенні мотивації для учнів. Учитель має бути активним учасником процесу, організовуючи навчання так, щоб кожен учень міг висловити свою думку і отримати зворотний зв'язок. Це взаємодіє з принципом свідомості, адже залучення учнів до обговорення сприяє їхній

активній участі у навчальному процесі. По-друге, важливо, щоб навчальний матеріал був актуальним і доступним для учнів. Вони повинні відчувати, що те, що вони вивчають, має реальне застосування у їхньому майбутньому. Це відчуття значущості мотивує їх до активної участі у навчальному процесі, адже знання стають не лише теоретичними, а й практично корисними. Крім того, навчальне середовище має бути комфортним, з наявністю всіх необхідних матеріалів та обладнання. Це допомагає учням зосередитися на навчанні, не відволікаючись на побутові незручності. Створення сприятливих умов є важливим кроком до досягнення високих результатів у навчанні. Оцінка ефективності застосування різних методів і прийомів також є важливим етапом в освітньому процесі. Це може включати огляд наукових досліджень, досвід викладачів, а також власні спостереження та експерименти. Наприклад, вчителі можуть ділитися успішними практиками реалізації активного навчання, що може стати основою для впровадження нових ідей та вдосконалення освітнього процесу. Вибір методів і прийомів для реалізації принципу свідомості та активності на уроках виробничого навчання є важливим етапом у формуванні професійних навичок майбутніх фахівців.

Аналіз сучасних методик показує, що інтерактивні підходи, такі як проектне навчання, групова робота, рольові ігри та проблемне навчання, суттєво підвищують мотивацію учнів і сприяють розвитку їхніх критичних і креативних здібностей. Наприклад, проектне навчання дозволяє учням не лише засвоювати теоретичні знання, а й застосовувати їх у практичних ситуаціях, що робить процес навчання більш осмисленим і цікавим. Групова робота, в свою чергу, формує навички командної взаємодії, які є важливими в професійному середовищі. Однак, не можна забувати про виклики, які супроводжують ці методи. Наприклад, деякі учні можуть відчувати труднощі у співпраці з однокласниками або в реалізації проектів, що може призводити до нерівномірного навантаження. Також необхідно враховувати, що реалізація інтерактивних методів вимагає від викладачів певної підготовки та ресурсів, що не завжди є можливим.

Практичні методи виробничого навчання відкривають учням двері до нових горизонтів, формуючи не лише професійні знання, а й безцінні життєві навички. Цей підхід сприяє активному залученню учнів до навчального процесу, що, в свою чергу, розвиває їхнє критичне мислення, комунікаційні здібності та вміння працювати в команді — навички, що є життєво важливими в сучасному світі. Завдяки інтерактивним методам навчання, виробниче навчання перетворюється на справжню школу життя, де учні вчаться не лише технічним аспектам своєї майбутньої професії, а й важливим життєвим урокам. Вони здобувають впевненість у своїх силах, ініціативність і відкритість до нових ідей, що дозволяє їм ставати активними учасниками змін у суспільстві. Цей процес формує професійну свідомість, готує до реальних викликів і відкриває нові перспективи. Реалізація принципу свідомості та активності на уроках виробничого навчання стає ключем до підготовки компетентних, креативних фахівців, які не лише впевнено рухаються на ринку праці, але й активно сприяють його розвитку. У додатку А наведено власну розробку уроку виробничого навчання для майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачка, спрямованого на реалізацію принципу свідомості та активності.

Отже, виробниче навчання стає потужним інструментом для виховання нового покоління професіоналів, здатних змінювати світ навколо себе та вносити свій внесок у його процвітання. Цей комплексний підхід закладає міцний фундамент для успішної кар'єри та реалізації особистого потенціалу, роблячи учнів не лише фахівцями, а й справжніми творцями свого майбутнього [20].

ВИСНОВКИ

У процесі виконання курсової роботи ми здійснили комплексний аналіз шляхів реалізації принципу свідомості та активності на уроках виробничого навчання для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачка. Узагальнення досвіду дослідження дозволив виявити ключові аспекти, які сприяють покращенню якості професійної освіти.

Насамперед, ми звернулися до друкованих та інтернет-джерел, що охоплюють як теоретичні так і практичні аспекти педагогічної науки. Цей етап дослідження допоміг виявити основні підходи, що впливають на ефективність професійного навчання. Особлива увага була приділена сучасним тенденціям в освіті, що базуються на активному залученні учнів до процесу навчання, розвитку самостійного мислення, креативності та здатності до вирішення складних виробничих завдань.

Важливість проблеми, яку ми досліджували, є очевидною для сучасної системи професійної (професійно-технічної) освіти. У першому розділі роботи було розкрито значення принципу свідомості та активності для професійної підготовки, акцентовано на його ролі в формуванні навичок, необхідних для успішного виконання робітничих функцій. Принцип свідомості та активності є основою ефективного навчання, оскільки сприяє не лише запам'ятовуванню матеріалу, але й активному осмисленню інформації та формуванню стійких професійних компетенцій.

У другому розділі ми зосередилися на практичних аспектах реалізації цього принципу. Зокрема, було проаналізовано сучасні методи та прийоми виробничого навчання, що сприяють підвищенню рівня залучення учнів до освітнього процесу. На основі цього аналізу були розроблені авторські методичні рекомендації щодо впровадження принципу свідомості та активності на уроках виробничого навчання. У результаті дослідження ми запропонували урок, спрямований на розвиток навичок, необхідних для роботи швачки, що сприяє підвищенню мотивації учнів, їхньої активної участі та зацікавленості у процесі навчання.

Таким чином, успішно виконані завдання курсової роботи підтвердили актуальність інтеграції активних методів навчання у виробничий процес, що сприятиме підготовці кваліфікованих робітників швейної галузі як конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до змін, проявляти ініціативу та творчо виконувати професійні обов'язки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Педагогіка. Дидактичний принцип свідомості та активності учнів в навчанні. URL: https://pidru4niki.com/1736091535463/pedagogika/didaktichniy_printsip_svidomosti_aktivnosti_uchniv_navchanni (дата звернення: 10.09.2024).
2. Принцип свідомості та активності учнів у навчанні. URL: <https://studfile.net/preview/5259319/page:18/> (дата звернення: 23.09.24)
3. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник. К.: Либідь, 2002. 560 с.
4. Свідомість і активність. URL: https://stud.com.ua/60609/pedagogika/svidomist_aktivnist (дата звернення: 25.09.24).
5. Педагогічна система Яна Амоса Коменського. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/2255/85/> (дата звернення: 26.09.24).
6. Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: навч. посіб. / В. П. Максименко. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
7. Кравець М. А. Особливості організації виробничого навчання учнів в сучасних соціально-економічних умовах. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01002dpd-ab5c.doc.html> (дата звернення 10.10.2024).
8. MetodRes_Vurobnuche. URL: https://bcsd.org.ua/doc/MethodRes_Vurobnuche.pdf (дата звернення 10.10.2024).
9. Методи і прийоми навчання URL: <https://studfile.net/preview/9809434/page:11/> (дата звернення 11.10.2024).
10. Методи навчання та їх класифікація. <https://osvita.ua/school/method/780/> URL: (дата звернення 12.10.2024).
11. Наочні, практичні методи навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/001922-b6bb.docx.html> (дата звернення 14.10.2024).

12.Індивідуальні завдання. URL: https://pidru4niki.com/88629/pedagogika/individualni_zavdannya. (дата звернення 15.10.2024).

13.Усе що необхідно знати вчителю про групову роботу. URL: https://marinakurvits.com/provedennia_hrupovoi_roboty/ (дата звернення 15.10.2024).

14.Використання інноваційно- комунікаційних технологій. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-innovaciyno-komunikacijnih-tehnologiy-v-osviti-88619.html> (дата звернення 15.10.2024).

15.Як поводити заняття методом постановки проблеми. URL: <https://buki.com.ua/blogs/yak-provodyty-zanyattya-metodom-postanovky-problemy/> (дата звернення 16.10.2024).

16.Методи творчого мислення: мозковий штурм, метод фокальних об'єктів, синектика, метод функціонально – варіативного аналізу, метод морфологічного аналізу. URL: <https://studfile.net/preview/7689106/page:7/> (дата звернення 16.10.2024).

17.Щербіна Т. Р.. Застосування корпоративного методу навчання зиг-заг. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/71/part_1/35.pdf (дата звернення 16.10.2024).

18.Киливник В.М. Рольова гра як один з методів активного навчання студентів іноземній мові. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/21.pdf (дата звернення 17.10.2024).

19.Ковальчук М.М. Методи навчання та їх класифікація. Кривий Ріг, 2021. 24с. URL: <http://kk.nau.edu.ua/article/1961> (дата звернення 17.09.2024).

20.Практичні рекомендації щодо організації і проведення уроку виробничого навчання. URL: <https://rpl.ucoz.com/MetodRobota/Scarb/OrganProvedUrocuV-N.pdf> (дата звернення 18.10.2024).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Розробка уроку виробничого навчання для майбутніх кваліфікованих робітників за професією швачка, спрямованого на реалізацію принципу свідомості та активності

ХІД УРОКУ:

ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА (7 -10 хвилин)

Перед початком заняття я зустрічаю і вітаюся з учнями біля входу в майстерню за кілька хвилин до дзвоника. Це дає змогу організувати їхній вхід у клас, створюючи позитивну атмосферу з самого початку. Учні повинні бути в спецодязі, адже це не лише вимога безпеки, а й спосіб налаштуватися на робочий процес. Після того, як всі зайдуть до класу, я переходжу до перевірки присутності. Я користуюсь журналом, уважно оглядаючи список, щоб не пропустити жодного учня. Для уточнення інформації запрошую старосту класу підтвердити, хто з учнів присутній. Це допомагає зберегти дисципліну і забезпечити відсутність запізнь.

Наступним кроком є перевірка підготовленості учнів до заняття. Я проходжу по класу, оглядаючи, чи всі мають зошити, креслярські прилади та інші інструменти індивідуального користування. Якщо у когось відсутній необхідний інструмент, я готовий надати допомогу, щоб не створювати незручностей для учня. Це важливий момент, адже підготовленість впливає на успішність заняття.

Після цього я призначаю чергових учнів. Оголошую їх усно, пояснюючи обов'язки, які вони виконуватимуть протягом уроку. Це формує відповідальність у учнів і допомагає мені організувати процес навчання. Я також наголошую на важливості чергування, щоб учні знали, що це не лише моя, а й їхня спільна відповідальність.

Далі я органіжую робочі місця. Пояснюю, що на столах учнів повинні бути всі необхідні матеріали, такі як тканини, голки, ножиці та нитки. Це

допоможе уникнути плутанини під час виконання завдань. Я акцентую увагу на чистоті робочих місць, адже підтримання порядку є ключовим фактором для забезпечення безпеки під час роботи.

На завершення організаційної частини я запрошую учнів задавати запитання щодо уроку. Це дає можливість не лише прояснити незрозумілі моменти, але й налаштувати учнів на активну участь у занятті. Завдяки такій структурі організаційна частина уроку стає не просто формальністю, а важливим етапом, що допомагає створити позитивну атмосферу для навчання і роботи.

ВСТУПНИЙ ІНСТРУКТАЖ (45хв.)

Сьогодні тема нашого уроку – «Ручні шви. Види й технологія виконання».

Мета уроку: ознайомитись з різними видами ручних швів та технологією їх виконання, навчитись виконувати основні ручні шви, засвоїти термінологію ручних робіт, розвивати практичні навички роботи з тканинами та вдосконалювати акуратність і точність у виконанні швів.

Вивчення ручних швів допоможе вам не лише виконувати якісну роботу з тканинами, але й застосовувати ці навички у творчих проєктах і повсякденному житті.

План роботи на сьогодні такий: спочатку я поясню нову тему, після чого ми переглянемо презентацію, яка допоможе вам краще зрозуміти матеріал. Далі я покажу вам на зразках тканини основні шви, які будемо вивчати. Після цього ми перейдемо до індивідуальної роботи, де кожен буде практикуватися самостійно. потім об'єднаємося в групи для спільного завдання. Наприкінці уроку підведемо підсумки, обговоримо результати вашої роботи та дамо оцінку досягненням.

Тепер уявіть собі ситуацію: ви збираєтесь у подорож і раптом помічаєте, що улюблена сорочка порвалася. Що ви робитимете? Це питання допоможе зрозуміти, чому важливо вміти виконувати ручні шви.

Давайте пригадаємо:

1. Які види швів ви вже знаєте? (Серед основних видів швів: наметувальний шов, косий шов, назад голку, петельний шов, потайний шов, обметувальний шов.)

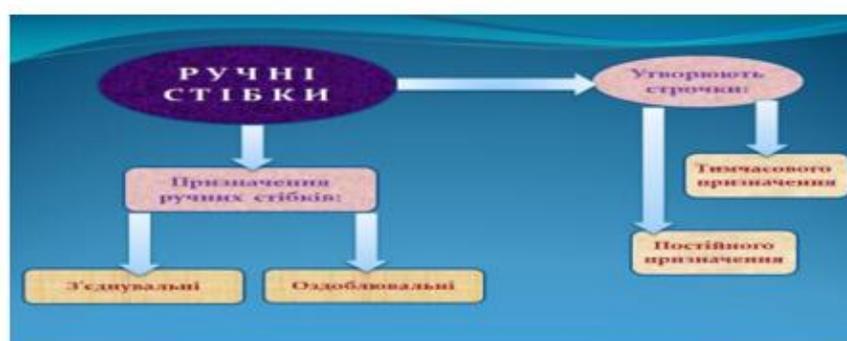
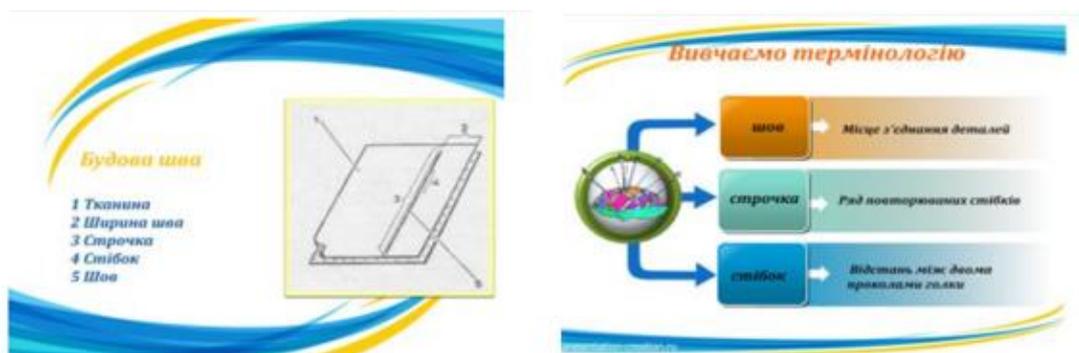
2. Де в житті можна застосувати ці знання?(Ручні шви можна використовувати для ремонту одягу, підшивання, створення декоративних елементів на тканині, пошиття виробів, фіксації деталей при підготовці до машинного шиття.)

3. Які шви використовують для з'єднання деталей виробу?

(Для з'єднання деталей виробу застосовують наметувальний шов, шов "назад голку", потайний шов.)

4. А які – для оздоблення?(Для оздоблення найчастіше використовують петельний шов, косий шов, декоративні варіації обметувальних швів.

За способом виконання стібки поділяються на ручні та машинні , а за призначенням- на з'єднувальні та оздоблювальні.

Використовують такі види ручних стібків: прямі, косі, хрестоподібні, петлеподібні, спеціальні і петельні.

Прямі стібки найчастіше застосовуються при виготовленні одягу і завжди є тимчасовими. Прямі стібки утворюють зметувальні, наметувальні, заметувальні, виметувальні, копіювальні та зборкоутворюючі строчки

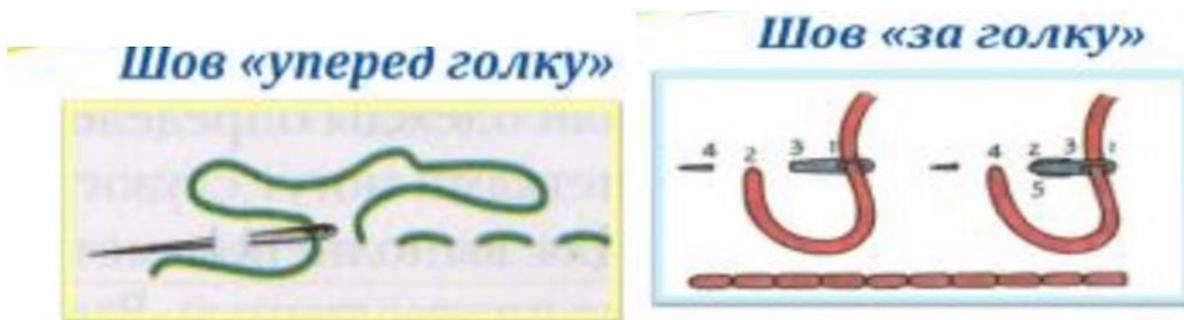
Косі стібки відрізняються від прямих своїм розташуванням на тканині. Якщо при прокладанні прямих стібків голка проходить точно по прямій лінії, без відхилень, то косі стібки обов'язково мають відхилення на зовнішній або внутрішній стороні виробу. Вони використовуються для пошиття верхнього одягу, такого як сукні, жакети, піджаки, пальта. Косі стібки можуть виконувати як тимчасову, так і постійну функцію. До тимчасових стібків відносяться наметувальні та виметувальні, а до постійних — обметувальні, підшивальні, стобальні і стібки для прихованого з'єднання деталей, зокрема при ремонті одягу.

Хрестоподібні стібки, також відомі як "козлик", відрізняються від інших тим, що нитки при їх виконанні перехрещуються. Такі стібки застосовують для підшивання, оздоблювальних швів і для закріплення країв тканини, щоб уникнути обсипання у верхньому одязі. Оскільки ці шви є відкритими, нитки можуть швидко зношуватися, тому їх рідко використовують для підшивання. Найчастіше вони виконують декоративну функцію, наприклад, в дитячому одязі або сукнях. Щодо петлеподібних стібків, вони забезпечують міцне та еластичне з'єднання деталей. Ними виконують підшивання, обробку країв та закріплення кінців швів. Спеціальні стібки для оздоблення застосовують для пришивання гудзиків, ґудзиків, гачків і петель. Петельні стібки використовуються для ручного обметування прорізних петель та для захисту країв тканини від обсипання.

Шов "Уперед голкою" або прокладний - це один із ручних швів, який виконується за допомогою голки і нитки. Він схожий на машинний шов і використовується для з'єднання двох частин тканини або зміцнення швів. При виконанні цього шва голка проходить через тканину знизу вгору на одну відстань, а потім зверху вниз на таку ж саму відстань. Це створює рівномірний, послідовний стібок. Цей шов часто використовується для попереднього закріплення тканини перед машинним шиттям або для шиття невеликих деталей вручну.

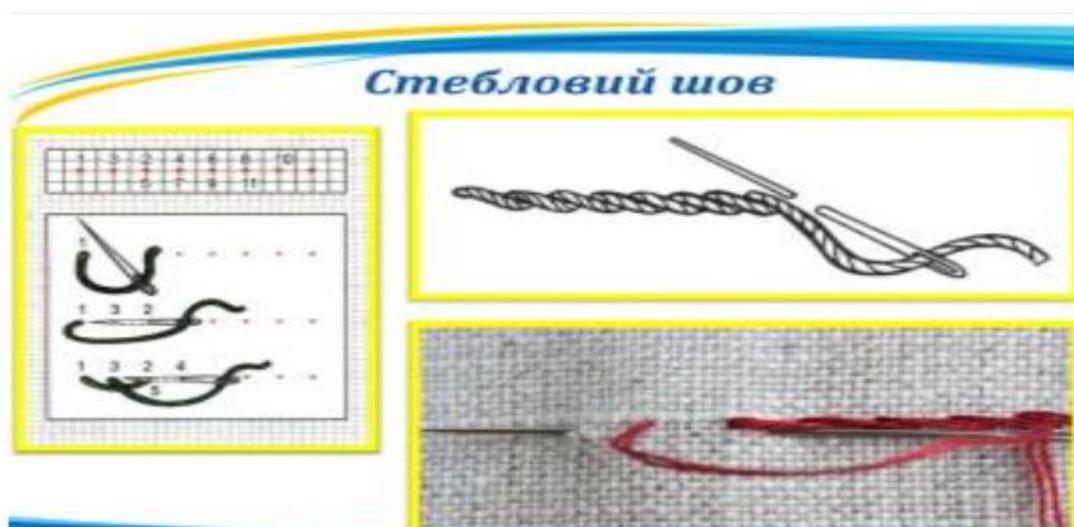
Шов "за голку" — це ручний шов, де стібки виконуються з коротким відставанням голки від попереднього стібка. В результаті створюється міцний, рівний шов, який нагадує машинний. Його часто використовують для підшивання або з'єднання деталей вручну, коли потрібна точність і акуратність.

Тамбурний шов — це декоративний ручний шов, який створює ланцюжок петель на поверхні тканини. Його часто використовують у вишивці

для створення контурів або орнаментів. Щоб виконати тамбурний шов, голка вводиться у тканину, витягується і формується петля, через яку проводиться наступний стібок, утворюючи ланцюжок.

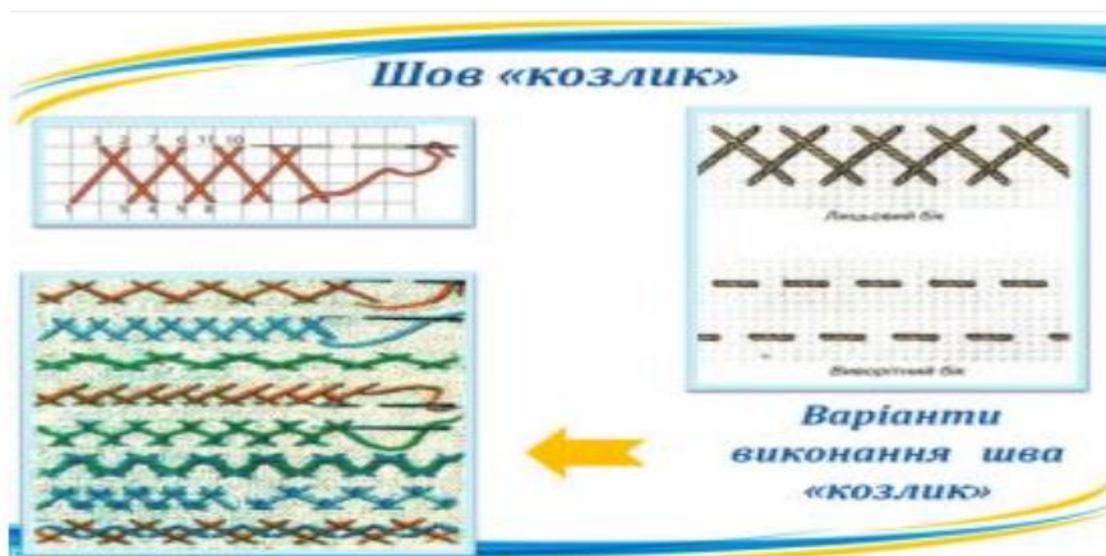

Стебельчастий шов — це декоративний шов, який часто використовується у вишивці для створення плавних ліній, що імітують стебла рослин. Він створюється накладанням стібків один на одного під невеликим нахилом, що надає шву об'єму та рельєфності. Шов виконується шляхом протягування голки вперед по лінії малюнка, а потім виведення її назад на половину попереднього стібка, що створює щільну, рівну лінію.

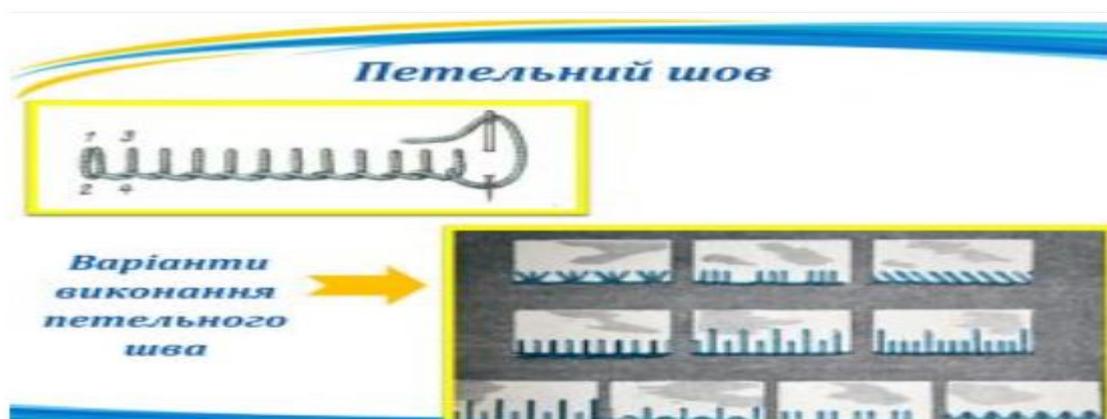

Шов "козлик" — це декоративний та одночасно закріплюючий шов, що утворює перехрещені стібки у формі літери "X". Він часто використовується для обробки країв тканини, щоб запобігти осипанню, або як декоративний

елемент у вишивці. Шов виконується шляхом чергування стібків з одного боку тканини на інший, формуючи діагональні лінії, що перетинаються.

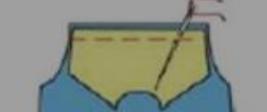

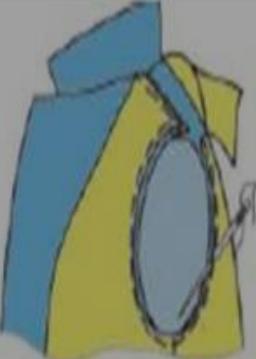
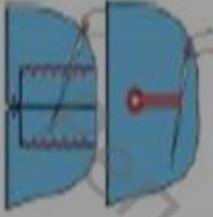
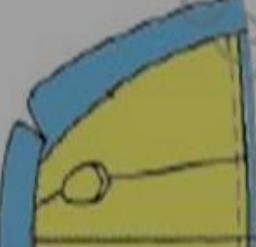
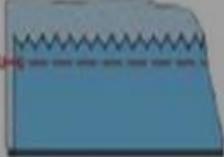
Петельний шов — це шов, який використовується для обробки країв тканини, запобігаючи їх осипанню. Він виконується шляхом створення петель уздовж краю тканини, де кожен стібок захоплює край матеріалу, утворюючи замкнуту петлю. Петельний шов також застосовується як декоративний елемент у вишивці та при пришиванні гудзиків.

Розглянемо табличку «Термінологія ручних робіт».

ТЕРМНОЛОГІЯ РУЧНИХ РОБІТ

Термін та його визначення	Графічне зображення	Сфера застосування
Зметування – з'єднання двох деталей приблизно однакових за розміром, складених лицьовими сторонами усередину, стібками тимчасового призначення.		Зметування бічних і плечових зрізів, передніх і ліктьових зрізів рукавів, бічних і шагових зрізів штанів.
Наметування – з'єднання двох деталей, накладених одна на одну стібками тимчасового призначення.		Наметування підборта на борт, накладної кишені на пілочку, верхнього коміра на нижній.
Виметування – закріплення обшитого і вивернутого краю деталі стібками тимчасового призначення, з утворенням канта, рамки, врозкол.		Виметування країв коміра, борта, клапана, хлястика, пояса, манжет, погона, пат, і т.п.
Заметування – закріплення підігнутого краю деталі стібками тимчасового призначення.		Заметування складок, припусків на шви, низа виробу і рукавів.
Приметування – з'єднання дрібних деталей з великими, або другорядних з основними, стібками тимчасового призначення.		Приметування манжет до рукава, кокеток до основних деталей, поясу до штанів.
Вметування – з'єднання двох деталей по овальному контуру стібками тимчасового призначення.		Вметування коміра в горловину, рукава в пройму.

<p>Розметування – закріплення двох деталей одна з одною розметувальними стібками постійного призначення; закріплення розгорнутих зрізів шва або складок стібками тимчасового призначення.</p>		<p>Розметування верхньої плечової накладки з проймою, бортової прокладки з проймою.</p>
<p>Обметування – ниткове закріплення зрізу деталей, або розрізу стібками постійного призначення, для запобігання висипанню зрізу.</p>		<p>Обметування зрізів, петель.</p>
<p>Підшивання – підігнутого краю деталі стібками постійного призначення, не помітними з лицьового боку.</p>		<p>Підшивання низу виробу і рукавів, підкладки по бортам, по низу рукава, по горловині.</p>
<p>Спушування – закріплення обшитого і виметаного краю деталі петлеподібними стібками постійного призначення.</p>		<p>Спушування країв коміра, лацканів, бортів, клапанів.</p>
<p>Висікання – оформлення зрізу деталі фігурним вирізом (зубцями).</p>		<p>Висікання при обробці зрізів деталей із неспучих матеріалів.</p>
<p>Пришивання – прикріплення фурнітури і оздоблюючих деталей стібками постійного призначення.</p>		<p>Пришивання гудзиків, гачків, ґудзиків, аплікацій.</p>

Знання спеціальної термінології ручних швів є невід'ємною частиною успішного пошиття виробів, що відкриває перед вами двері до нових можливостей у світі швейної майстерності.. Якщо ви скажете "стібок", кожен одразу зрозуміє, про який елемент йдеться, і це дозволить уникнути непорозумінь. Крім того, знання термінології допомагає швидко знаходити

необхідну інформацію. Ви з легкістю відкриєте книгу чи статтю в журналі і одразу знайдете потрібну техніку чи детальний опис шва, оскільки спеціальні терміни організовують інформацію в зрозумілу систему. Наприклад, якщо вам потрібна інформація про різні види стібків, просто згадавши правильний термін, ви зможете легко знайти його як в інтернеті, так і в професійних матеріалах. Окрім зручності пошуку, правильне використання термінів демонструє ваш професіоналізм. Це не лише показник того, що ви глибоко розумієте суть справи, а й засіб забезпечити бездоганний результат. Коли ви спілкуєтеся на професійному рівні, точність у використанні термінів підкреслює вашу компетентність та серйозний підхід до справи. Важливо також розуміти, що чітка термінологія допомагає уникнути помилок у роботі. Виконуючи складні шви, ви маєте точно знати, який стібок чи техніку використовувати. Неправильно зрозумівши термін, можна зробити помилку, що може вплинути на кінцеву якість виробу. Але, коли всі учасники процесу розуміють одне одного, це гарантує високу якість готової роботи. Чим більше ви дізнаєтесь про різні види швів, їх техніки виконання та зовнішній вигляд, тим краще ви зможете порівнювати їх та обирати оптимальні для конкретних проєктів. Такий підхід не тільки розвиває ваші вміння, але й дозволяє створювати вироби найвищого класу. Таким чином, знання спеціальної термінології є ключовим елементом у світі шиття, що допомагає вам впевнено рухатися вперед, удосконалюючи свою майстерність.

ПОТОЧНИЙ ІНСТРУКТАЖ (260 хв.)

Ваше завдання на сьогодні — закріпити набуті знання через самостійну роботу. Спочатку я уточню, які саме завдання вам потрібно виконати. Кожен із вас отримав картки із завданнями.

Першим завданням є виконання трьох різних ручних швів на шматках тканини. Важливо, щоб ви обрали шви, які вам здаються складними.

Друге завдання — підготувати короткий опис (інструкцію) для кожного з швів, вказуючи етапи виконання та необхідні матеріали. Це допоможе вам не лише закріпити знання, а й навчитися пояснювати їх іншим.

Тепер давайте поговоримо про послідовність виконання завдань. По-перше, візьміть зразки тканини, на яких ви будете виконувати шви. Потім оберіть три шви, які ви хочете практикувати, і виконайте їх на окремих зразках.

Після того як ви завершите виконання швів, переходьте до написання опису кожного з них. Будьте уважні, адже чітка інструкція допоможе вам у майбутньому.

Тепер я закріплюю вас за індивідуальними робочими місцями. Кожен отримає свій простір для роботи, де ви зможете зосередитися та не відволікатися. Пам'ятайте, що ваше робоче місце повинно бути охайним і впорядкованим, щоб забезпечити комфорт під час виконання завдань.

Перед початком роботи я хочу пояснити, за якими критеріями ви будете оцінюватися. Оцінювання відбуватиметься за такими основними аспектами: якість виконання швів, правильність послідовності дій, чіткість і зрозумілість опису кожного шва, а також охайність та акуратність вашої роботи. Це допоможе вам не лише отримати гарну оцінку, але й дійсно зрозуміти матеріал. Тож, я сподіваюся, що ви готові до роботи! Запитуйте, якщо у вас є питання, і не забудьте зосередитися на виконанні завдань. Удачі!

Після того як ви отримали завдання і пояснення, я буду проходити по класу, щоб провести огляди ваших робочих місць. Це допоможе мені переконатися, що всі організували свої місця відповідно до вимог і дотримуються правил техніки безпеки. Я зверну увагу на те, як ви розмістили свої матеріали. Ваші робочі місця повинні бути впорядкованими, щоб ви могли швидко знайти все необхідне. Переконайтеся, що все на своєму місці, а небезпечні предмети, такі як ножиці, знаходяться в безпечному місці. Буду спостерігати за тим, як ви виконуватимете ручні шви, та перевірю, чи дотримуетесь ви технологічних карт. Якщо у вас виникнуть питання або труднощі, не соромтеся запитувати. Також перевірю, чи використовуєте ви креслення та інструкційні картки правильно. Це важливо для того, щоб ви могли виконувати завдання згідно з вимогами.

Під час виконання завдань я буду робити міжопераційний контроль, щоб перевірити, як ви справляєтеся зі своїми завданнями. Я підійду до кожного учня, щоб дізнатися, на якому етапі ви знаходитесь, і чи все йде за планом. Коли ви упораетесь з завданням перевірю, як ви виконали свої шви, та чи дотримувалися ви норм часу. Якісно виконані роботи — це важливий показник ваших навичок. В кінці нашої роботи я перегляну ваші зразки швів і оціню вашу роботу за критеріями: якість виконання, правильність дій, чіткість і зрозумілість опису, а також охайність вашої роботи.

Пам'ятайте, що ваша самостійна робота важлива не лише для отримання оцінки, а й для розвитку ваших навичок. Тож, якщо у вас є питання або ви потребуєте допомоги, обов'язково звертайтеся до мене. Бажаю успіхів у виконанні завдань!

Сьогодні я хочу запропонувати вам цікаву групову роботу на тему "Ручні стібки. Ви поділитесь на три групи, ваша задача — придумати три загадки, пов'язані з ручними швами. Ви можете використовувати характеристики швів, їх призначення чи особливості виконання. Наприклад, можна загадати про шов, який використовується для з'єднання тканин. Коли всі групи підготують свої загадки, будете їх загадувати одна одній команди. Група, яка загадує, озвучує загадку, а інші команди намагаються відгадати, про який шов йдеться. Якщо команда не відгадає загадку, вона повинна виконати той шов, про який йшлося в загадці, і коротко розповісти про нього. Після виконання шва ми обговоримо, що ви дізналися і чому не відгадали загадку. Я закликаю вас бути уважними і допомагати один одному. Це буде веселий і пізнавальний досвід! Тож беріть ручки, папір і починайте творити ваші загадки. Успіхів вам, а я буду тут, щоб допомогти, якщо виникнуть питання!

ЗАКЛЮЧНИЙ ІНСТРУКТАЖ (25хв.)

Підведемо підсумки нашої роботи та обговоримо, що нового ми дізналися і чому навчилися під час сьогоднішнього заняття. На уроці ми розглянули новий матеріал, присвячений ручним швам, та мали можливість

застосувати отримані знання під час самостійної і групової роботи. Це був важливий етап вашого розвитку, адже оволодіння технікою ручних швів є ключовим у подальшій професійній діяльності. Ми також попрактикувалися через інтерактивні завдання – загадки. Обговоримо, які завдання виявилися для вас найцікавішими і викликали найбільше інтересу. Чи були труднощі під час створення або розгадування загадок, пов'язаних із технікою швів? Як ці загадки допомогли вам краще зрозуміти процес? Подумайте про те, як ви сформулювали свої загадки. Чи вдалося вам чітко донести інформацію про ручні шви і специфіку їх виконання? А тепер згадайте, які шви ви виконували після розгадування або в процесі вирішення завдань. Які етапи виконання швів стали для вас найскладнішими? Чи відчували ви впевненість, коли приступали до виконання завдань?

"Вашим домашнім завданням буде скласти технологічну карту на всі ручні шви, які ми вивчали на занятті. Зразок я вам надам.

"Діти, настав час прибрати наші робочі місця. Кожен із вас акуратно складає свої інструменти, прибирає залишки матеріалів, сміття та приводить у порядок швейні машини і столи. Не забувайте, що чистота на робочому місці – це не лише ознака дисципліни, але й запорука безпеки та комфорту. Чергові, як тільки всі вийдуть, ви почнете загальне прибирання майстерні. Перевірте, щоб усі електроприлади були вимкнені, і приміщення було готове для наступного заняття. На наступному уроці нам потрібно буде продовжувати роботу, тому переконайтеся, що все підготовлено заздалегідь. Дякую за вашу відповідальність і старанність!

Сподіваюся, ви з нетерпінням чекаєте на наступне заняття.

До побачення.